

«ظرفیت‌های پلیس بین‌الملل ناجا در کاربست دیپلماسی انتظامی و پیامدهای آن بر سیاست خارجی ج.ا.ایران»

تاریخ دریافت: ۹۹/۳/۲۰

رضا موسی‌زاده^۱

تاریخ پذیرش: ۹۹/۹/۱۴

امید بابلیان^۲

نوع مقاله: پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: انقلاب اسلامی ایران پیامدهای بسیار مهمی بر روابط دیپلماتیک ایران با کشورهای جهان و بخصوص کشورهای منطقه خاورمیانه داشته است. این بازتاب‌های عملی و نظری به نوبه خود دیپلماسی انتظامی جمهوری اسلامی ایران را به طور مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر قرار داده است. همچنین، لزوم هماهنگی روابط میان پلیس بین‌الملل ناجا به عنوان متولی دیپلماسی انتظامی و وزارت امور خارجه به عنوان متولی دیپلماسی سنتی ضروری به نظر می‌رسد. این مقاله درصدد است به این سوال اصلی پاسخ دهد که مدل مطلوب کاربست دیپلماسی انتظامی برای کشور ایران کدام است؟ از این رو، بازتعریف و ترسیم دکترین دیپلماسی انتظامی کشور بر اساس اهداف و منویات انقلاب اسلامی ایران، و بحث و بررسی در مورد پیامدهای آن، هدف اصلی این مقاله است.

روش تحقیق: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ روش انجام، توصیفی-تحلیلی است. روش گردآوری اطلاعات تلفیقی از مطالعات کتابخانه‌ای-اسنادی است.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: دیپلماسی انتظامی کانال ارتباطی است که در آن از ظرفیت‌های انتظامی سایر کشورها استفاده می‌شود. در دیپلماسی انتظامی، اعتمادسازی هم می‌تواند هدف مورد نظر باشد و هم ابزاری برای هدف غایی دیگر که همانا همکاری میان دولت‌ها است. پلیس بین‌الملل ناجا، حلقه اتصال دستگاه‌های نظامی، انتظامی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران با سازمان اینترپل است. در واقع، پلیس بین‌الملل ناجا به عنوان متولی دیپلماسی انتظامی به هماهنگی و اجرای تصمیمات انتظامی در محیط بین‌الملل می‌پردازد.

واژگان کلیدی: پلیس بین‌الملل ناجا، وزارت امور خارجه، دیپلماسی انتظامی، دیپلماسی پلیسی.

۱. استاد حقوق بین‌الملل دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، تهران، ایران.

۲. کارشناسی ارشد دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

omidbabelian7@gmail.com

مقدمه

یکی از رویدادهای مهمی که طی دو قرن گذشته در جامعه بشری به وقوع پیوسته، فرامرزی شدن چالش‌ها و فرصت‌هاست. به عبارت دیگر، طی دو قرن اخیر هیچ کشور و یا جامعه‌ای به تنهایی قادر به حل مشکلات و افزایش فرصت‌ها و استفاده از آن‌ها نبوده و همواره نیاز به نوعی همکاری و هماهنگی در میان جوامع مختلف وجود داشته است، چرا که این همکاری‌ها برای حل و فصل مسائل لازم و راهگشا است. هیچ کشوری نمی‌تواند ادعا کند که به تنهایی قادر به تأمین امنیت خود است؛ به عبارت دیگر، هیچ جزیره امنی در دریای متلاطم وجود ندارد (ظریف و سجادپور، ۱۳۸۹: ۲۴).

سازمان اینترپل، سازمانی بین‌المللی است که برای مبارزه با مجرمان در سطح بین‌الملل و برقرار کردن امنیت عمومی کشورهای عضو به وجود آمده است. اینترپل نام کوتاه سازمان بین‌المللی پلیس جنایی است. این سازمان برای مبارزه با مجرمان و برقرار کردن امنیت عمومی کشورهای عضو به وجود آمده است که در سال ۱۹۲۳ در وین پایتخت اتریش ایجاد شد. هدف اصلی این سازمان، همکاری بین پلیس کشورهای عضو و هماهنگ کردن مراجع قضایی این کشورها برای مبارزه با مجرمان و جرائم در سطح بین‌الملل است. ایران نیز در سال ۱۳۰۱ (۱۹۲۳ میلادی) به عضویت پلیس بین‌الملل درآمد و دفتر این سازمان در تهران تاسیس شد. دفتر ملی مرکزی ایران از سال ۱۳۰۴ فعالیت عملی خود را آغاز کرد.

در حالت کلی می‌توان گفت هدف از تشکیل سازمان پلیس بین‌الملل، ایجاد یک سیستم بین‌المللی برای کنترل و مبارزه با جرائم، همکاری و تبادل اطلاعات میان پلیس کشورهای مختلف دنیا است که بر اساس تشریک‌مساعی و همکاری متقابل دولت‌ها شکل گرفته است. از سوی دیگر، بنا بر نظریه نوکارکردگرایی برای نیل به همگرایی با سایر کشورها می‌توان از بخش‌های تخصصی این همکاری‌ها را شروع کرده و سپس به سایر بخش‌ها تسری داد (نظری، ۱۳۸۱: ۲۵).

با توجه به ماهیت پلیس بین‌الملل، وزارت امور خارجه یکی از اصلی‌ترین ارکان نظام است که با این نهاد در ارتباط مستقیم و غیرمستقیم قرار دارد. بنابراین، ارائه الگوی همکاری بین این دو نهاد از نظر پژوهشی دارای اهمیت بالایی است. همچنین، نحوه همکاری وزارت

امور خارجه و پلیس بین‌الملل می‌تواند موجبات شکل‌گیری دیپلماسی انتظامی، به عنوان بخشی از سیاست امنیتی هر کشوری که در پاسخ به تهدیدها و بهره‌گیری از فرصت‌های برخواسته از محیط امنیتی شکل می‌گیرد، را فراهم آورد. از این رو، در پژوهش پیش‌رو به بررسی سازوکارهایی پرداخته خواهد شد که زمینه برقراری روابط ارگانیک بین وزارت امور خارجه و پلیس بین‌الملل را فراهم می‌آورد. بنابراین، اصلی‌ترین سوالی که در این مقاله به دنبال یافتن پاسخی منطقی برای آن هستیم، این است که سازوکارهای همکاری بین وزارت خارجه و پلیس بین‌الملل کدامند؟

الف: سازمان اینترپل

۱. تاریخچه شکل‌گیری

در سال ۱۹۱۴ میلادی به دعوت آلبرت اول پادشاه موناکو، نخستین کنگره بررسی مسائل پلیسی به مدت شش روز با شرکت ۱۸۸ نفر از افسران عالی‌رتبه پلیس و حقوق‌دانان ۲۴ کشور جهان در کشور موناکو تشکیل و پیرامون چهار موضوع زیر به بحث و تبادل نظر پرداخته شد:

۱. ترتیب صحیح و سریع دستگیری و بازداشت مجرمانی که به کشوری دیگر فرار می‌کنند؛
۲. توسعه و تکمیل علوم و فنون مربوط به تشخیص هویت مجرمان؛
۳. متمرکز نمودن آمار جرائم در سطح بین‌المللی؛
۴. ایجاد وحدت رویه و هماهنگی بین روش‌های مربوط به استرداد مجرمان.

در این کنگره، هیات‌های نمایندگی از کشورهای فرانسه، بلژیک، دانمارک، آلمان، ایتالیا، اتریش، مجارستان، سوئیس، اسپانیا، پرتغال، صربستان، رومانی، بلغارستان، روسیه، ایران، مصر، ترکیه، مکزیک، کوبا، السالوادور، گواتمالا، برزیل، انگلیس و آمریکا شرکت داشتند. به‌واقع می‌توان گفت که تشکیل این گردهمایی اولین گام برای شکل‌گیری سازمان بین‌المللی پلیس جنایی بود، اما قرار بود جلسه بعدی در دو سال بعد، یعنی در سال ۱۹۱۶، در بخارست تشکیل شود و پیرامون موضوع سارقان حرفه‌ای و نیز تشکیل کمیسیون بین‌المللی

پلیس جهانی به بحث و تبادل نظر بیشتر پرداخته شود؛ ولی به علت وقوع جنگ جهانی اول تا سال ۱۹۲۳ جلسه دوم تشکیل نشد (چگونه اینترپل به وجود آمد، ۱۳۸۱: ۱۰). در سپتامبر سال ۱۹۲۳، دومین کنگره بین‌المللی پلیس جنایی در شهر وین اتریش به مدت ۵ روز برگزار شد. در این کنگره روسای پلیس کشورهای مختلف شرکت داشتند و نظریات و اطلاعات پلیسی را بین خود مبادله و در مورد ضرورت ایجاد یک مجمع بین‌المللی بحث کردند. آن‌ها عمیقاً علاقمند به بررسی پدیده نوین جنایات بین‌المللی بودند؛ جنایاتی که اقدام‌های سنتی پلیس برای جلوگیری از آن روزبه‌روز بی‌اثرتر می‌شد. بر اساس ایده‌ای از دکتر جان شوپر، رئیس پلیس وقت وین، اعضا تصمیم گرفتند انجمنی را تشکیل دهند که از طریق آن، کشورهای مختلف دنیا بتوانند فعالیت‌های خود علیه جنایتکاران بین‌المللی را بنیان گذاشته و هماهنگ سازند.

با وقوع جنگ جهانی دوم، دیگر فعالیت برای اینترپل میسر نبود، ولی بعد از جنگ جهانی دوم، ابتکار عمل رئیس پلیس بلژیک موجب شد که در سال ۱۹۴۶ کنفرانس بروکسل برگزار شود و فعالیت‌های کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی (I.C.P.C) از سر گرفته شد. اساسنامه جدید مورد تصویب قرار گرفت و دبیرخانه کل آن به پاریس انتقال داده شد. در این اجلاس، هفده کشور شرکت داشتند که عبارت بودند از کشورهای بلژیک، شیلی، چکسلواکی، دانمارک، مصر، فرانسه، ایران، لوکزامبورگ، هلند، نروژ، لهستان، پرتغال، سوئد، سوئیس، ترکیه، انگلستان و یوگسلاوی. علاوه بر این کشورها، یونان و ایالات متحده آمریکا نیز در سال ۱۹۶۷ عضویت خود را در کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی تجدید کردند.

در سال ۱۹۴۷، عبارت «اینترپل» به عنوان نشانی تلگرافی سازمان مورد پذیرش دفاتر مرکزی کشورهای عضو قرار گرفت. در سال ۱۹۶۴، سازمان ملل متحد اساسنامه مشورتی این کمیسیون را به عنوان یک سازمان غیرحکومتی تضمین کرد و مقررات ارتباط راه دور پلیس پذیرفته شد. در سال ۱۹۵۶، اسم سازمان از کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی به سازمان بین‌المللی پلیس جنایی تغییر یافت و اساسنامه آن مورد تجدیدنظر قرار گرفت. در سال ۱۹۶۰، اجلاس عمومی برای اولین بار در خارج از اروپا تشکیل شد و چند سال بعد از آن، کنفرانس منطقه‌ای در آفریقا تشکیل جلسه داد. در سال ۱۹۶۷، ساختمان مرکزی آن در سنت کلود (فرانسه)

گشایش یافت و تعداد اعضای سازمان در این موقع به یک صد و پنجاه کشور می‌رسید (شهبازی، ۱۳۹۵: ۴۰-۴۵). در حال حاضر، سازمان اینترپل با ۱۹۴ عضو بزرگترین سازمان همکاری‌های پلیسی به‌شمار می‌آید.

۲. چرایی پیدایش سازمان اینترپل

جامعه بین‌المللی جهت رفع نیازهای بیشمار خود ناگزیر از همکاری است. از نظر تاریخی، این همکاری در ابتدا به صورت نشست‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی بروز کرد. کشورها برای حل یک مساله با ویژگی بین‌المللی و دستیابی به نقطه نظرات مشترک، اقدام به گردهمایی و برگزاری کنفرانس‌هایی می‌کردند. این کنفرانس‌ها از مشکلات و معایبی برخوردار بودند که مهم‌ترین آن‌ها عبارت بودند از اینکه اولاً، تشکیل یک کنفرانس به همت و ابتکار یکی از کشورها بستگی داشت و لذا، متقاعد ساختن دیگر کشورها جهت تشکیل کنفرانس و ایجاد همکاری بین‌المللی دشوار بود. ثانیاً، از آنجا که کنفرانس به ابتکار برگزارکننده تشکیل می‌شد، شرکت کشورها منوط به دعوت کشور میزبان بود و کشورها از یک حق قانونی مساوی برای اعزام نمایندگان برخوردار نبودند. ثالثاً، با توجه به برابری حاکمیت‌ها، تصمیم‌گیری به شیوه اتفاق آرا صورت می‌گرفت و لذا، مخالفت یکی از اعضای کنفرانس عملاً منجر به شکست کنفرانس می‌شد (الهویی نظری، ۱۳۹۲: ۱۲۰).

موسسات و سازمان‌های بین‌المللی، نوزادان جامعه بین‌الملل هستند که با رشد خارق‌العاده خود در حقوق بین‌الملل تاثیر کرده و تا حدی اساس و محتویات آن را تغییر داده‌اند. این موجودات جدید حقوق بین‌الملل را از این نظر که دارای تشکیلات معین بوده و سازمان یافته هستند، به معنی وسیع، سازمان‌های بین‌المللی می‌نامند.

پیدایش این موسسات ممکن است به مانند کلیسای کاتولیک که قدمتی تاریخی دارد، خودبه‌خود صورت گرفته باشد، ولی عموماً سازمان‌های بین‌المللی توسط دولت‌ها یا سازمان‌های بین‌المللی دیگر به‌وجود می‌آیند؛ مانند جامعه بین‌الملل و سازمان ملل متحد که پس از جنگ جهانی اول و دوم بوجود آمدند (شهبازی، ۱۳۹۵: ۴۰).

شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی یکی از مباحث بسیار مهمی است که از زمان

شکل‌گیری این سازمان‌ها در سطح نظام بین‌المللی با آن معنا یافته است. شخصیت حقوقی عبارت است از «دارا شدن حقوق و تکالیف برای اشخاص غیر حقیقی که از نظر علم حقوق، صلاحیت داشتن حق و تکلیف را دارند» (موسوی‌فرد، ۱۳۹۲: ۱۶).

یک سازمان بین‌المللی از دیدگاه نظام حقوق بین‌المللی نهادی است که به موجب یک توافق ایجاد شده است و دولت‌ها اعضای آن به شمار می‌روند. سازمان‌ها از نظر صلاحیت، اهمیت و عضویت به نحو چشم‌گیری با یکدیگر تفاوت دارند، برای مثال سازمان ملل متحد یک سازمان جهان‌شمول است که تمامی دولت‌های مستقل عضو آن هستند.

قبل از آنکه یک سازمان بین‌المللی در صحنه بین‌المللی مستقر گردد، ضروری است که در جایی شخصیت بین‌المللی به آن اعطا شود. میزان و درجه بهره‌مندی سازمان‌های بین‌المللی از شخصیت بین‌المللی متفاوت است. در حالیکه یک سازمان بین‌المللی ممکن است از حقوق خاصی بهره‌مند باشد که سایر سازمان‌های بین‌المللی از آن محرومند، حال آنکه کلیه دولت‌ها از شخصیت حقوق یکسانی برخوردارند؛ موضوعی که در مورد سازمان‌ها مصداق ندارد (آقایی، ۱۳۹۴: ۴۱).

موضوع مورد بحث بعدی در مورد سازمان‌های بین‌المللی، صلاحیت آن‌هاست. صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی محدود به سند تاسیس آنها نمی‌شود و اصول عام حقوق بین‌الملل بر آنها حاکم است. در این مورد، سازمان‌های بین‌المللی تفاوت عمده‌ای با دولت‌ها داشته و آن محدود بودن وظایف سازمان‌ها به مقررات اساسنامه است. در حالی که قلمرو وظایف دولت‌ها به مراتب وسیع‌تر می‌باشد، صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی از دو دیدگاه قدرت تصمیم‌گیری و اعتبار تصمیم‌ها قابل بررسی است. منافع اعتبارات تصمیمات سازمان‌های بین‌المللی به حدی است که کشورها عمدتاً پذیرفته‌اند که حیطة اختیارات آنها را گسترش دهند (موسوی‌فرد، ۱۳۹۲: ۲۲).

هرچند سازمان ملل تنها سازمان بین‌المللی جهانی با اهداف عام محسوب می‌شود، اما برخی دیگر از سازمان‌ها هستند که با وجود محدودیت در حوزه صلاحیت‌ها و عملکرد خود، می‌توان آن‌ها را با عنوان سازمان بین‌المللی جهانی نام برد. یکی از این سازمان‌ها، سازمان اینترپل، گسترده‌ترین مرکز تجمع پلیسی جهان است (آقایی، ۱۳۹۴: ۱۶۹).

۳. ساختار سازمان اینترپل

سازمان بین‌المللی پلیس جنایی در سال ۱۹۲۳ در وین پایتخت اتریش ایجاد شد و مقر کنونی آن در شهر لیون فرانسه است. این سازمان از حیث اعضا، بزرگترین نهاد بین‌المللی است. اینترپل دارای شش رکن است که عبارتند از:

۳-۱. مجمع عمومی

عالی‌ترین رکن سازمان اینترپل، مجمع عمومی است. این مجمع هر سال در یکی از کشورهای عضو تشکیل می‌شود. برخی از وظایف این نهاد عبارتند از: اجرای اساسنامه، تصویب برنامه‌های سالانه و یافتن روش‌های مناسب برای رسیدن به اهداف سازمان.

جدول شماره ۱: رؤسای مجمع عمومی اینترپل

سال‌های فعالیت	کشور	رئیس مجمع عمومی
۱۹۲۳ تا ۱۹۴۶	اتریش	اسکار درسلر
۱۹۴۶ - ۱۹۵۱	فرانسه	لوئیس داکلوکس
۱۹۵۱ تا ۱۹۶۳	فرانسه	مارسل سیکات
۱۹۶۳ تا ۱۹۷۸	فرانسه	ژان نیپوت
۱۹۷۸ تا ۱۹۸۵	فرانسه	آندره باسارد
۱۹۸۵ تا ۲۰۰۰	بریتانیا	ریموند کندال
۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴	آمریکا	رونالد نوبل
۲۰۱۴ تا کنون	آلمان	یورگن استوک

۳-۲. کمیته اجرایی

این کمیته از رئیس سازمان، دو معاون او و پانزده نفر عضو تشکیل شده است. برخی از وظایف آن عبارتند از: تهیه برنامه و دستور کار مجمع عمومی، نظارت بر کار دبیرخانه و پیش‌بینی بودجه و مخارج سازمان. این نهاد موظف است حداقل سالی یک بار تشکیل جلسه بدهد.

۳-۳. دبیرخانه مرکزی

از تشکیلات دائمی سازمان است که ریاست آن بر عهده دبیر کل سازمان است. اجرای برنامه‌های تصویب شده در مجمع عمومی و کمیته اجرایی و اعلام مهم‌ترین جرم‌های بین‌المللی و آمار آن، از وظایف این نهاد است. نتایج اجلاس پلیس بین‌الملل، ریشه‌یابی و تحقیق در مورد جرم‌ها در نشریه‌های گوناگون این نهاد منتشر و برای اعضا ارسال می‌شود.

۳-۴. دفتر ملی مرکزی

در هر یک از کشورهای عضو نهادی با این نام تأسیس می‌شود. این نهاد از یک سو با دبیرخانه مرکزی و مراکز منطقه‌ای در ارتباط است و از سوی دیگر، با دفاتر ملی مرکزی دیگر کشورها در ارتباط می‌باشد. مکاتبه‌های اولیه برای جستجوی متهم یا مجرم فراری، تعیین هویت او، ردیابی، شناسایی، دستگیری و استرداد مجرمان به کشور محل وقوع جرم، بر عهده این نهاد است.

۳-۵. هسته مشاوران

این هسته متشکل از گروهی از اساتید دانشگاه و متخصصان رشته‌های مختلف است که از سوی کمیته اجرایی برای مدت سه سال انتخاب می‌شوند. وظیفه این مشاوران، کمک به اینترپل در حل مسائل تخصصی و علمی است.

۳-۶. کمیسیون بررسی پرونده‌های اینترپل

این کمیسیون، یکی از بخش‌های مستقل سازمان است که سه وظیفه زیر را بر عهده دارد:

۳-۶-۱. بررسی وضعیت پردازش اطلاعات شخصی و مطابقت آن با قوانین و مقررات سازمان.

۳-۶-۲. دادن مشاوره به اینترپل در مورد پروژه‌های سازمان، عملیات‌ها و هر مشکلی که

در باره وضعیت اطلاعات شخصی افراد وجود داشته باشد.

۳-۶-۳. پردازش درخواست‌های مربوط به پرونده‌های موجود در اینترپل.

ب: ظرفیت‌های سازمان اینترپل

سازمان اینترپل بر اساس چشم‌انداز و ماموریتش، به‌طور مداوم تجهیزات و امکانات لازم را به همراه ابزارهای مناسب و امن در اختیار کشورهای عضو این سازمان قرار می‌دهد تا به‌وسیله آن در کمترین زمان ممکن، کشورها نسبت به پیشگیری یا مقابله در برابر جرایم و مجرمین اقدام لازم را به عمل آورند. به‌عنوان نمونه از سال ۲۰۰۴ اقدام مهم و قابل توجهی را عملیاتی نمود و آن ایجاد سامانه‌ی ارتباط جهانی اینترپل بود. بر اساس مطالعه صورت گرفته در ادبیات تحقیق توسط محققین و همچنین، مصاحبه با خبرنگاران این حوزه، این ظرفیت‌ها در شش دسته به شرح زیر طبقه‌بندی گردید.

۱. ظرفیت سامانه‌ای و فناورانه

بر اساس ماده یک قوانین پردازش اطلاعات سازمان اینترپل، «به تمامی منابع عمده ساختارمند و نرم‌افزارهای مورد استفاده توسط سازمان اینترپل، زیرساخت ارتباطی که جهت پردازش اطلاعات در راستای همکاری‌های بین‌المللی پلیس انجام می‌دهد، سامانه گفته می‌شود» (قانون پردازش اطلاعات، ۲۰۱۶: ۶).

بدین منظور، سازمان اینترپل در طی سال‌های گذشته و بر اساس پایش محیطی و همچنین، راهبردها و برنامه‌های عملیاتی خود سامانه‌های هوشمند و به‌روز را به تناسب اهداف ماموریتی خود در جهت پیشگیری و مبارزه با جرایم و مجرمین در سطوح مختلف (ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی) ساماندهی نموده و در اختیار کشورهای عضو سازمان اینترپل قرار داده است که مهم‌ترین و پرکاربردترین آن‌ها عبارتند از: (جوادی‌نیاکانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۳-۳۱)

۱-۱. سامانه ارتباطی جهانی اینترپل

سامانه‌ای است که به صورت ۲۴ ساعته در هفت روز هفته در یک بستر امن و سریع شرایط لازم را برای کشورهای عضو جهت تبادل اطلاعات مورد نیاز فراهم می‌آورد.

۱-۲. سامانه آی لینک

به افسران پلیس کشورهای عضو این امکان را می‌دهد تا با استفاده از این سامانه تمامی پایگاه‌های اطلاعاتی موجود در سازمان را بررسی و در خصوص موضوع ویژه مطالب را به همراه تحلیل ارائه نماید.

۱-۳. سامانه آی چک ایت

این سامانه ارزشمند نیز ضمن ثبت اطلاعات لازم در خصوص جعل، سرقت و اسناد و مدارک مسافرتی گم‌شده مانند گذرنامه، با داشتن اطلاعات تمامی اعضا در این خصوص که بیش از ۴۰ میلیون سند است، اطلاعات لازم را در مبادی مرزی (آبی، خاکی و هوایی) در اختیار کشورهای عضو قرار می‌دهد.

۱-۴. آی آرمز

این سامانه هوشمند و پیشرفته مربوط به ثبت، ردیابی و مدیریت قاچاق اسلحه است که کشورها ضمن ثبت اطلاعات مورد نظر خود از اطلاعات موجود پایگاه‌های مربوط در جهت مبارزه با قاچاقچیان اسلحه استفاده می‌کنند.

۱-۵. سامانه اعلان‌های اینترپل

به وسیله این سامانه، کشورها قادر به صدور اعلان‌های رنگی (قرمز، آبی، سبز، مشکی، زرد، نارنجی و بنفش) خواهند بود که هر یک به ترتیب برای مجرمین تحت تعقیب، جمع‌آوری اطلاعات در خصوص مظنونین، هشدار به کشورها در خصوص مجرمین خطرناک، اجساد مجهول‌الهویه، هشدار نسبت به تهدیدات بالقوه، اعلان شگردهای جدید کاری مجرمین در اختیار کشورهای عضو قرار می‌دهد.^۱

۱. اعلانات اینترپل:

۱. اعلان آبی (استعلام)

اگر فردی تحت نظر پلیس یک کشور باشد و آن کشور بخواهد اطلاعات کاملی درباره شگردهای ارتکاب جرم توسط او به دست آورد، از دبیرخانه کل و یا دفاتر ملی کشورهای عضو به منظور بهره‌گیری از بهترین

۱-۶. سامانه خودکار شناسایی آثار انگشت

اینترپل کشورها قادر به جستجو در این سامانه و همچنین، به اشتراک‌گذاری اطلاعات مربوط به کشور خود بدین منظور می‌باشند (جوادی‌نیکانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۱-۳۳).

۲. ظرفیت اطلاعاتی - عملیاتی

دستگاه‌های مجری قانون از طریق سامانه‌های ارتباطی به پایگاه‌های اطلاعاتی اینترپل

روش پیشگیری و مبارزه، درخواست اطلاعات خواهد نمود که این درخواست به‌وسیله اعلان آبی در بین اعضا منتشر می‌گردد.

۲. اعلان سبز (هشدار)

برای اینکه پلیس کشورهای عضو از وضعیت مجرمی که محکومیت خود را گذرانده و ممکن است در کشورهای دیگر مبادرت به ارتکاب جرم نماید، مطلع شوند، دبیرخانه کل با صدور اعلان سبز، نوع ارتکاب جرم و شیوه‌های کار و دیگر اطلاعات مورد نظر را به اطلاع کشورهای دیگر می‌رساند.

۳. اعلان زرد (گمشدگان)

این اعلان در خصوص افراد گم‌شده از محل زندگی خود با درخواست کشورهای عضو صادر می‌شود و به این منظور مشخصات و عکس فرد گمشده توسط کشور متقاضی به دبیرخانه کل فرستاده می‌شود و به وسیله صدور این اعلان، مراتب به سایر کشورها ارسال می‌شود.

۴. اعلان مشکی (اجساد شناسایی نشده)

از طریق صدور این اعلان می‌توان از کشورهای عضو اینترپل که تعداد زیادی هم هستند، نسبت به استعلام در خصوص اجساد که به دلایل مختلف از جمله قاچاق غیرقانونی در نقاط مختلف دنیا کشف می‌شوند، کمک گرفته و از این طریق گامی مهم در جهت تسلاهی خاطر بازماندگان برداشت.

۵. اعلان قرمز (تحت پیگرد)

این اعلان در مورد افرادی که تحت تعقیب جامعه بین‌المللی هستند، صادر می‌شود و در آن باید علاوه بر مشخصات هویتی، اطلاعات قضایی نیز درج شود. اعتبار این اعلان ۵ سال است که می‌بایست از طریق کشور متقاضی به‌روزرسانی شود.

۶. اعلان نارنجی (هشدار)

برای هشدار به پلیس، عموم مردم و سایر سازمانهای بین‌المللی در رابطه با تهدیدهای ممکنه با سلاحهای مخفی، بمبهای دستساز و دیگر موارد خطرناک، از این اعلان استفاده می‌شود.

۷. اعلان ویژه سازمان ملل و اینترپل

جدیدترین اعلانی که در پی قطعنامه ۱۶۱۷ شورای امنیت صادر شد؛ دبیرکل سازمان ملل را موظف می‌کند به‌منظور ایجاد شرایط بهتر برای کمک به اجرای دستورات ۱۲۶۷ شورای امنیت با اینترپل همکاری کند. این دستورات شامل مسدود کردن دارایی‌ها، ممنوع‌الخروج کردن افراد، ممنوع کردن فروش اسلحه به مرتبطان یا طالبان و موارد مشابه می‌شود (امیری، ۱۳۹۴: ۵۹-۶۰).

دسترسی دارند و از اطلاعات موجود در زمینه تحقیقات جنایی و کشف و پیشگیری از وقوع جرم بهره می‌گیرند. دبیرخانه‌ی کل اینترپل اقدام به گسترش پایگاه‌های اطلاعاتی جهانی نموده که این پایگاه‌ها حاوی اطلاعات کلیدی مانند اسامی مجرمین، افراد تحت تعقیب، اثر انگشت، تصویرها، مشخصات «دی‌ان‌ای» افراد، اسناد مسافرتی مفقوده و مسروقه و اعلان‌های اینترپل است و اینترپل امکان دسترسی به این پایگاه‌های اطلاعاتی را برای تمامی اعضای خود فراهم نموده تا با چینش اطلاعات در کنار هم (مانند تکه‌های جورچین) تحقیقات جنایی را تسهیل و همکاری‌های بین‌المللی را گسترش دهند (گزارش سالانه سازمان اینترپل، ۲۰۱۷: ۸).

۳. ظرفیت حقوقی - پلیسی

یکی از مهم‌ترین کارویژه‌های سازمان اینترپل، ارائه معاضدت‌های حقوقی و پلیسی به کشورهای عضو است. در واقع، هدف از تاسیس این سازمان به‌عنوان یکی از سازمان‌های بین‌المللی، همکاری متقابل کشورها به‌منظور مبارزه با جرایم بین‌المللی و برقراری نظم و امنیت عمومی از طریق همکاری و تبادل اطلاعات بین پلیس کشورهای مختلف دنیا می‌باشد. با وجود تفاوت‌های حاکم بر ساختارهای داخلی کشورهای مختلف، حساسیت دولت‌ها به اصول حاکمیتی خود و تمایل کشورها در حفظ منافع مشترک در سطوح ملی و بین‌المللی، جامعه جهانی را به انجام معاضدت حقوقی و پلیسی بیش‌ازپیش تشویق می‌کند. امروزه حیطه امنیت کشورها تنها محدود به گستره‌ی داخلی مرزهای آن‌ها نیست، بلکه به واسطه‌ی توسعه فناوری، تسهیل شرایط حمل‌ونقل و کمرنگ‌تر شدن مرزها، بسیاری از مجرم‌ان پس از ارتکاب جرم از کشور محل رویداد جنایت گریخته و از اعمال قانون علیه خود جلوگیری می‌نمایند. بر این اساس، با توجه به اهمیت ارائه معاضدت‌های حقوقی و پلیسی اینترپل به کشورهای عضو، به‌خصوص در زمینه استرداد مجرمین به‌عنوان یکی از طرق تضمین امنیت و تحقق عدالت در سطوح ملی و بین‌المللی است. معاضدت‌های حقوقی اینترپل در قالب مواردی چون استرداد مجرمین، تامین ادله و اطلاعات و اسناد، اجرای احکام کیفری و انتقال محکومین به حبس، بازرسی اشیاء و اماکن، ابلاغ اوراق قضایی و تشخیص

منشا و ردیابی اموال حاصله از جرم و ضبط و مصادره آن‌ها در مقام اثبات جرم به منصفه ظهور می‌رسد (جی‌مارتا، ۱۳۹۳: ۱۵۰).

۴. ظرفیت دیپلماسی و همکاری

عمده‌ترین تحولی که طی دو قرن اخیر به وجود آمده، ظهور سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای بوده است که این سازمان‌ها به منظور گسترش مناسبات و روابط خود با کشورهای عضو آن، از ظرفیت دیپلماسی و همکاری به منظور تسهیل و تسریع در روند تخصصی امور و همچنین، استانداردسازی اقدام‌های مورد نیاز بهره می‌گیرند (ظریف و سجادپور، ۱۳۸۹: ۲۴).

سازمان اینترپل به دلایل فرامرزی شدن تهدیدها و فرصت‌ها، نارسایی راه‌حل‌های منفرد در مبارزه با جرایم و مجرمین، حل‌وفصل اختلافات میان کشورها از ظرفیت دیپلماسی و همکاری در ابعاد دو و چندجانبه حسب مورد با کشورها، سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی به صورت کاملاً حرفه‌ای و منظم در موضوعاتی نظیر برگزاری نشست‌های تخصصی و بازدیدهای فنی در جهت گسترش همکاری‌های فراملی استفاده می‌نمایند.

۵. ظرفیت‌های آموزشی

در پی درخواست‌های زیاد کشورهای عضو برای گسترش آموزش در سال ۲۰۰۷، آموزش به‌عنوان یکی از کارکردهای اصلی سازمان به رسمیت شناخته شد. یکی از مهم‌ترین ماموریت‌های اینترپل، تقویت همکاری‌های بین‌المللی پلیسی است و با توجه به ظهور جرایم پیچیده و نوین، هدف سازمان، ارتقاء سطح تاثیرگذاری عملیاتی و افزایش مهارت و ظرفیت اینترپل کشورهای عضو است. بر این اساس، تاکید بر آموزش یکی از اهداف مهم برای رسیدن به اجرای برنامه‌های حرفه‌ای و عملیاتی برای مجریان قانون در راستای راهبردهای سازمان اینترپل است. این سازمان، آموزش‌های خود را به دو صورت حقیقی و مجازی برای کشورهای عضو برگزار می‌نماید (گزارش سالانه سازمان اینترپل، ۲۰۰۷: ۱۰).

۶. ظرفیت راهبردی

یکی دیگر از ظرفیت‌های مهم سازمان اینترپل، راهبردهای این سازمان است. آخرین چارچوب راهبردی چهارساله این سازمان برای ۲۰۱۷-۲۰۲۰ تنظیم شده است. چشم‌انداز تهیه شده برای سازمان «اتصال پلیس برای دنیایی امن‌تر» می‌باشد؛ و ماموریت آن «پیشگیری و مبارزه با جرم از طریق همکاری منسجم و نوآوری در مسائل پلیسی و امنیتی» آورده شده است و ارزش‌های مشخص شده برای آن عبارتند از: احترام، یکپارچگی، کار گروهی و نوآوری. سازمان اینترپل برای سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۰، پنج هدف کلان راهبردی را به عنوان نقشه راه تنظیم نموده است که به ترتیب عبارتند از:

۶-۱. خدمت‌رسانی به عنوان یک مرکز اطلاع‌رسانی جهانی

۶-۲. انتقال توانایی و قابلیت‌های پلیسی

۶-۳. هدایت روش‌های خلاقانه بین‌المللی در حوزه پلیسی

۶-۴. به حداکثر رساندن نقش سازمان اینترپل برای معماری امنیت جهانی

۶-۵. تثبیت منابع و نظارت بر ساختارها با هدف دستیابی به عملکرد عملیاتی و منسجم

۷. افسران رابط ناجا در دیگر کشورها

ایران با ۱۵ کشور همسایه مرز مشترک دارد که روابط با این کشورها باید به صورت هوشمندانه و مقتدرانه باشد و شناسایی آسیب‌ها، تهدیدات و ظرفیت‌های امنیتی، نظامی و انتظامی از الزامات افسران رابط است.

در واقع، افسران رابط نقطه اتصال و حلقه رابط دیپلماسی ایران با دیگر کشورها هستند. بر همین اساس، افسران رابط حلقه وصل مرزبانی با کشورهای همسایه هستند. استفاده از تجربیات سایر کشورها در بحث کنترل مرزها، از طریق همین افسران رابط امکان پذیر خواهد بود، زیرا بهره‌گیری از تجربیات سایر کشورها که مرزهای پهناوری دارند، می‌تواند در معماری مرزهای کشور به ما کمک کند. افسران رابط با بهره‌مندی از ظرفیت‌های دیپلماسی انتظامی توان پیگیری منافع ملی کشور را در کشورهای دیگر دارند (براون، ۱۳۹۷: ۱۲۳-۱۲۰).

پ: زمینه‌های همکاری بین‌المللی

اینترپل دربارهٔ حوزه فعالیت خود، ۱۷ مورد از جرائم را مطرح کرده، و رسالت خود را همکاری بین‌المللی برای مقابله با این جرایم معرفی می‌کند.

۱. فساد سازمان‌یافته^۱

بیشتر تعاریف جرم سازمان‌یافته، فساد را به عنوان شاخصه کلیدی برای انجام جرم سازمان‌یافته دانسته و لزوم فهم رابطه بین فساد و جرم توسعه‌یافته را روشن می‌سازند. کارشناسان معمولاً معتقدند که تشکیلات بزهکارانه به طور معمول در تعدادی از ویژگی‌ها مشترک هستند؛ به صورت یک سازمان منظم عمل می‌کنند، جرائم عادی را برای کسب منافع انجام می‌دهند، از خشونت‌های شدید و نیز فساد به عنوان قسمتی از روش کار خود استفاده می‌کنند و مرتکب پولشویی در نظام اقتصادی می‌شوند (بیابانی، عصار و مظفری، ۱۳۹۵: ۶۶-۶۵).

فساد عموماً به عنوان یک جرم علیه نظم عمومی طبقه‌بندی می‌شود. هیچ تعریف پذیرفته شده‌ای در سطح جهانی برای فساد وجود ندارد، اما به طور خلاصه عبارت است از سوءاستفاده از قدرت عمومی برای منافع شخصی (7: Abadinsky, 2000).

دلیل تحت تعقیب قراردادن این جرم توسط اینترپل این است که آثار فساد به عنوان بزرگ‌ترین مانع توسعه جهانی به شمار می‌رود. ساکنان شهرها بیشترین بار فساد را متحمل می‌شوند. همچنین، فساد توزیع منابع را از زیرساخت‌های محلی به سمت پروژه‌های بزرگتر، جایی که زمینه برای فسادهای بزرگ‌تر فراهم است، منحرف می‌کند (تیباچیو کا، ۱۳۹۴: ۴۲).

۲. جعل پول و اسناد^۲

جرم جعل اسکناس از جرایم علیه امنیت و آسایش و از زمره جرایم اقتصادی است. جعل جرمی است که قدمت آن به دوران باستان باز می‌گردد. امروزه، دامنهٔ آن وسیع‌تر و تأثیر

1. Corruption

2. Counterfeit currency and documents

بیشتری دارد؛ ابزارهایی که به راحتی در دسترس هستند و تکنیک‌ها به طور فزاینده‌ای پیچیده‌تر هستند. در صورت عدم کنترل، گردش ارز تقلبی می‌تواند اقتصادهای ملی را تضعیف کند و وضعیت معیشت مردم را به خطر اندازد. به‌علاوه، باید توجه داشت جعل پول غالباً فعالیت‌های شبکه‌های سازمان‌یافته جنایی و تروریست‌ها را تأمین می‌کند. همچنین، استفاده متقلبانه از هویت و اسناد مسافرتی، چه جعلی و یا صرفاً غیررسمی، تهدید بزرگی برای افراد و جامعه به عنوان یک کل است. اینترپل با برخورداری از ابزار پیشرفته و بانک‌های اطلاعاتی جامع، درصدد مقابله با جعل پول و اسناد است و همچنین، کارشناسان پلیس محلی کشورهای عضو را آموزش می‌دهد.

۳. جرایم علیه کودکان^۱

سوءاستفاده و استثمار جنسی، قاچاق، کار اجباری و آدم‌ربایی؛ اینها فقط برخی از خطرات امروز برای کودکان در سراسر جهان است. اینترپل برای کمک به ردیابی کودکان گمشده، اعلان‌های زرد را صادر می‌کند و متخلفان را تحت پیگرد بین‌المللی قرار می‌دهد.

۴. جرایم علیه میراث فرهنگی^۲

قاچاق در اموال فرهنگی یک تجارت پردرآمد برای مجرمان با پیوند به جرائم سازمان‌یافته است. از آثار هنری به سرقت‌رفته گرفته تا آثار باستانی تاریخی، این جنایت می‌تواند بر همه کشورها چه به عنوان مبدأ، ترانزیت و یا مقصد تأثیر بگذارد. به همین جهت، اینترپل جرایم علیه میراث فرهنگی را در سطح بین‌المللی مورد تعقیب قرار می‌دهد.

۵. جرایم سایبری^۳

جرائم سایبری گونه‌ای از جرائم اینترنتی هستند که شامل جرم‌هایی هستند که در محیط سایبری به وجود می‌آیند. جرایم سایبری که یک دهه قبل به ندرت وجود داشته است،

1. Crimes against children
2. Cultural heritage crime
3. Cybercrime

اکنون بخشی از زبان روزمره ما هستند. مجرمان هر روزه از فناوری‌های جدیدی برای ارتکاب حملات سایبری علیه دولت‌ها، مشاغل و افراد استفاده می‌کنند. این جنایات هیچ مرزی، چه جسمی و چه مجازی، ندارند و تهدیدهای بسیار جدی را برای قربانیان در سراسر جهان به وجود می‌آورند (Eoghan, 2001: 12).

۶. ترانزیت مواد مخدر^۱

جهان در حال توسعه شاهد بروز و ظهور بحرانی است که میلیون‌ها نفر را به دلیل اعتیاد به بردگی کشیده‌است. شیوع سوءمصرف هرئین در شرق آفریقا، افزایش مصرف کوکائین در غرب آفریقا و جنوب آمریکا، رشد و گسترش سریع تولید و سوءمصرف مواد مخدر صناعی در خاورمیانه و جنوب شرق آسیا از جمله بحران‌های نوظهور به شمار می‌آیند. اینک قاچاق مواد مخدر در کنار بحران هسته‌ای، بحران جمعیت و بحران محیط‌زیست، یکی از چهار بحران عمده قرن بیست‌ویکم لقب گرفته است.

شبکه‌های جنایی طیف وسیعی از مواد مخدر از جمله حشیش، کوکائین، هرئین و متامفتامین را ترانزیت می‌کنند. این تجارت پرسود تقریباً همه کشورهای عضو اینترپل را تحت تأثیر قرار داده و ثبات سیاسی و اقتصادی را تضعیف می‌کند، زندگی افراد را مختل کرده و به جوامع آسیب می‌رساند. قاچاق مواد مخدر اغلب با انواع دیگر جرم، مانند پولشویی یا فساد همراه است. همچنین، از مسیرهای قاچاق می‌توان برای حمل‌ونقل سایر محصولات غیرقانونی توسط شبکه‌های جنایی استفاده کرد.

۷. جرایم زیست‌محیطی^۲

جنایتکاران محیط‌زیست تهدیدی جدی برای زندگی روزمره بشر، سیاره زمین و نسل‌های آینده ایجاد می‌کنند. دامنه جرایم زیست‌محیطی، از قاچاق عاج و ماهیگیری بیش از حد از گونه‌های محافظت شده، تا ورود به سیستم غیرقانونی و پرتاب زباله‌های خطرناک گسترده است.

1. Drug Trafficking
2. Environmental crime

۸. جرایم مالی^۱

سرفت، کلاهبرداری، فریب، باج‌خواهی، فساد اداری، پولشویی... از جمله جرایم مالی محسوب می‌شوند. این جرائم گاهاً در مقیاس وسیع و به صورت سازمان یافته انجام می‌شوند و با تروریسم در ارتباط هستند، لذا از این حیث مورد توجه اینترپل قرار دارند.

۹. ترانزیت اسلحه^۲

استفاده از سلاح گرم توسط مجرمان، امنیت شهروندان را در همه کشورهای جهان به خطر می‌اندازد. علاوه بر استفاده آشکار، آنها در سرقت‌های مسلحانه و قتل مورد استفاده قرار می‌گیرند. همچنین، قاچاق اسلحه با طیف گسترده‌ای از جرایم دیگر مرتبط هستند؛ این موارد شامل فساد، جرایم محیطی، قاچاق انسان، دزدی دریایی، جنایات سازمان یافته و فعالیت‌های تروریستی می‌شوند. بنابراین، قاچاق سلاح گرم یک تجارت سودآور است که به نوبه خود، انواع دیگر جرایم جدی را تأمین مالی می‌کند.

۱۰. قاچاق انسان^۳

قربانیان قاچاق انسان به محض رسیدن به مقصد خود، از استقلال، آزادی حرکت و حق انتخاب محروم می‌شوند و مجبور هستند در شرایط نامناسب کار کنند. آنها غالباً با اشکال مختلف سوءاستفاده جسمی و روحی روبرو هستند. قاچاقچیان انسان اغلب به چندین جرم از جمله جریان غیرقانونی پول، استفاده از اسناد مسافرتی تقلب و جرایم سایبری می‌پردازند.

۱۱. قاچاق کالا^۴

تأثیر این جرم در کل جامعه احساس می‌شود. قاچاق کالا به تولیدکنندگانی که محصولات مشروع را تولید می‌کنند، آسیب می‌زند. همچنین، دولت‌ها در آمد مالیاتی حاصل از محصولات

-
1. Financial crime
 2. Firearms trafficking
 3. Human trafficking
 4. Illicit goods

تولید شده یا فروخته شده در بازار سیاه را از دست می‌دهند. مصرف‌کنندگان نیز در معرض خطر استفاده از محصولات بی‌کیفیت و اغلب خطرناک هستند.

۱۲. جرائم دریایی^۱

گروه‌های سازمان‌یافته سلاح‌ها، مواد مخدر و انسان را ترانزیت می‌کنند. از طرف دیگر، مقرون‌به‌صرفه‌ترین راه برای جابجایی کالاها و مواد اولیه به صورت عمده در سراسر جهان، در اقیانوس‌ها و آبهای ساحلی است؛ بیش از ۹۰ درصد کالاهای جهان از طریق دریا حمل می‌شوند. جنایات دریایی بر آزادی ناوبری و تجارت جهانی تأثیر می‌گذارد و تهدیدی برای امنیت بین‌المللی و امنیت فردی محسوب می‌شود. لذا، اینترپل قصد دارد با ذینفعان محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی همکاری کرده تا جرم دریایی را در سطح جهان کاهش داده و حاکمیت دریایی را بهبود ببخشد.

۱۳. جرائم سازمان‌یافته^۲

تعریف‌های زیادی از جرم سازمان‌یافته ارائه شده است که با وجود تفاوت‌هایی که دارند از حیث مفهوم مشترک هستند. در یکی از کوتاه‌ترین تعریف‌ها، جرم سازمان‌یافته عبارت است از: «فعالیت مجرمانه مستمری که با هماهنگی صورت می‌گیرد» (Donald, R, Cressy, 1969: 304). به عنوان یک قاعده کلی، شبکه‌های جنایی سازمان‌یافته در بسیاری از انواع مختلف فعالیت‌های جنایی در چندین کشور نقش دارند. این فعالیت‌ها ممکن است شامل قاچاق انسان، مواد مخدر، کالاهای غیرمجاز و سلاح، سرقت مسلحانه، جعل و پولشویی باشد.

۱۴. قاچاق مهاجران^۳

صدها هزار نفر سالانه برای فرار از درگیری و فقر، کشورهای وطن خود را ترک می‌کنند. بسیاری از آنها به امید یافتن زندگی بهتر می‌توانند هر اقدامی را انجام دهند. گروه‌های جنایی

1. Maritime crime
2. Organized crime
3. People smuggling

سازمان یافته فراملی این را می‌دانند و از ناامیدی مردم استفاده می‌کنند. فعالیت آنها اغلب جان انسان‌ها را به خطر انداخته و با جرائم دیگری نیز همراه می‌شود، زیرا آنچه مهم است، پول است.

۱۵. تروریسم^۱

هراس افگنی یا تروریسم به استفاده از خشونت یا تهدید به استفاده از خشونت برای دستیابی به اهداف سیاسی، مذهبی، یا ایدئولوژیک گفته می‌شود. امروزه، تروریسم طیف گسترده‌ای از تهدیدات پیچیده را در بر می‌گیرد. لذا، اینترپل درصدد است اطلاعات و هشدارهایی را در شبکه‌های تروریستی فراملی به اشتراک بگذارد تا روش‌ها، انگیزه‌ها و تأمین منابع مالی آنها را بهتر بشناسد و در نهایت، به شناسایی و دستگیری کمک کند.

۱۶. جرایم خودرویی^۲

اصطلاح جرایم خودرویی به سرقت و قاچاق وسایل نقلیه و تجارت غیرقانونی قطعات یدکی اشاره دارد. این فعالیت‌ها بر همه دارایی‌های شخصی، مشاغل، اقتصاد و ایمنی عمومی در تمام مناطق جهان تأثیر می‌گذارد. سرقت سازمان یافته وسایل نقلیه موتوری، در حالی که به مالکیت افراد آسیب می‌زند، پیامدهای مالی برای شرکتهای بیمه نیز دارد، به اعتبار تولیدکنندگان خودرو آسیب می‌رساند و در اکثر موارد با سایر اقدامات جرایم سازمان یافته مرتبط است.

برای گروه‌های سازمان یافته جنایی، کسب، حمل و تجارت وسایل نقلیه مسروقه راهی کم‌خطر برای سودآوری است. وسایل نقلیه دزدیده شده به منظور تأمین مالی و انجام سایر فعالیت‌های جنایی، اعم از قاچاق مواد مخدر، تجارت اسلحه، قاچاق انسان و تروریسم بین‌المللی، استفاده می‌شوند. علاوه بر این، بازار غیرقانونی قطعات یدکی منبع درآمد پرسود سازمان‌های جنایی است و کاربردهای عملی بسیاری را در اختیار آنها قرار می‌دهد. این پدیده

1. Terrorism
2. Vehicle crime

نه تنها تأثیر مالی بر صنعت دارد، بلکه رانندگان را نیز در معرض خطر قرار می‌دهد، زیرا قطعات یدکی غیرقانونی به احتمال زیاد زیر استانداردهای ایمنی شناخته شده قرار می‌گیرند. (<https://www.interpol.int/Crimes/Vehicle-crime>).

۱۷. جرائم جنگی، نسل‌کشی و جنایت علیه بشریت^۱

جنایاتی از قبیل نسل‌کشی^۲، جنایات علیه بشریت^۳ و جنایات جنگی^۴ موجبات نگرانی جدی جامعه جهانی هستند. این جنایات تأثیر مخربی بر خانواده‌های قربانیان دارند، و امنیت جهانی را از بین می‌برند. لذا، این جرایم می‌توانند مورد تعقیب اینترپل قرار بگیرند. (<https://www.interpol.int/Crimes/War-crimes>).

ت: زمینه‌های همکاری اینترپل و وزارت امور خارجه

برخی از کشورها با استفاده از اصول دیپلماسی پلیسی و شناخت سازوکار این سازمان بهره بیشتری از منافع اینترپل می‌برند. اما این همکاری بین دولت‌ها و یا بهتر است بگوییم وزارت امور خارجه با سازمان اینترپل در چه حوزه‌هایی است و کیفیت این ارتباط به چه گونه است؟ در این گفتار می‌کوشیم بدین سوال پاسخ دهیم.

۱. استرداد مجرمین

از منظر سازمان اینترپل، استرداد پروسه‌ای است که دولت مورد تقاضا را مجاز می‌کند تا شخص مجرم یا متهم که در حوزه آن کشور مأمن گزیده را به منظور محاکمه و اجرای حکم به کشور متقاضی، یعنی کشوری که در آنجا جرم رخ داده است، تحویل دهد. به کشوری که جرم در آن رخ داده، کشور متقاضی و کشوری که مجرم به آن گریخته، کشور متقاضی‌عنه می‌گویند (جلالی و مهدی‌زاده، ۱۳۹۱: ۶۵).

1. War crimes
2. Genocide
3. Crimes against humanity
4. War crime

سازمان اینترپل فعالیت گسترده‌ای را در زمینه ایجاد ارتباط و تماس بین کشورها در مورد مسائل جزایی حقوقی و پلیسی به عهده دارد و در واقع، اینترپل تنها کانال رسمی ایجاد ارتباط و تماس بین کشورها در زمینه استرداد مجرمین است. دفاتر اینترپل بازوی اجرایی مقامات قضایی در امر استرداد می‌باشند. در حال حاضر، وظیفه مکاتبات اولیه برای جستجوی متهم یا مجرم فراری به عهده این سازمان است (کریمی، ۱۳۹۰: ۵-۳۰).

البته، با توجه به اصلیت حاکمیت کشورها و مداخله نکردن در امور داخلی آنها، این سازمان رأساً در هیچ کشوری، عملیات اجرایی از قبیل توقیف و دستگیری مجرمانی را که از سوی یک یا چند کشور تحت پیگیری باشند، انجام نمی‌دهد، بلکه به عنوان یک هماهنگ‌کننده بین کشورهای عضو، این قبیل امور را تسهیل کرده و زمینه تبادل اطلاعات و همکاری بین پلیس کشورهای ذیربط را برای شناسایی و دستگیری این قبیل مجرمان فراهم می‌کند و عملیات اجرایی هر کشور صرفاً توسط همان کشور انجام می‌شود (کریمی و بیابانی، ۱۳۸۷: ۲۱۲-۲۱۳). می‌توان دو حالت ذیل را برای استرداد مجرمان در نظر گرفت:

حالت اول - مشخص بودن محل حضور شخص

در این حالت می‌بایست احکام و اسناد و مدارک صادره از مقامات قضایی از لحاظ شکلی بر اساس آن چه که در توافقات چندجانبه یا کنوانسیون‌های بین‌المللی یا معاملات متقابل تصریح شده، درآیند و پس از آن، درخواست‌ها از طریق دفاتر ملی مرکزی مستقر در کشورهای عضو و دبیرخانه کل به کشور متقاضی عنه فرستاده و استرداد پس از هماهنگی با پلیس کشورهای فوق مسیر انتقال صورت می‌گیرد (فروغی و میرزایی، ۱۳۹۴: ۶۹).

حالت دوم - مشخص نبودن محل حضور شخص

مرحله اول: اعلام مشخصه‌های هویتی از جمله عکس، آثار انگشت، مدارک و احکام بازداشت از طریق دفاتر ملی مرکزی کشور متقاضی به دبیرخانه کل.
مرحله دوم: بررسی مسأله در خصوص این که موضوع فاقد جنبه سیاسی، مذهبی، نژادی و نظامی باشد که این بررسی توسط دبیرخانه کل و نمایندگان کشورهای متقاضی و متقاضی عنه صورت می‌گیرد.

مرحله سوم: انتشار و پخش اعلانات قرمز که مربوط به کسانی است که می‌بایست دستگیر شوند و به کشور درخواست‌کننده مسترد گردند. در این آگهی بین‌المللی، جزئیات دستور بازداشت، انجام گرفته و مشخصات مجرم و آثار انگشت او موجود می‌باشد. مرحله چهارم: بعد از انتشار اعلان مربوطه دفاتر ملی مرکزی از طریق هماهنگی با مبادی ورودی و خروجی، به جستجوی فرد موردنظر پرداخته و در صورت لزوم، با هماهنگی مقامات قضایی، دستور توقیف یا ممنوع‌الخروج بودن فرد را صادر خواهد کرد. پاسخ‌های صریح در خصوص وجود یا عدم وجود فرد در کشورهای عضو باید به سرعت از طریق دفاتر ملی مرکزی به دبیرخانه کل جهت انعکاس به کشور متقاضی ارسال شود (فروغی و میرزایی، ۱۳۹۴: ۲۵).

در زمینه استرداد مجرمین به عنوان یکی از وظایف مهم اینترپل نیز، استرداد مجرمین یک اصل کلی پذیرفته شده است که دیوان بین‌المللی دادگستری بر آن تاکید دارد. مقررات استرداد مجرمین در کشورها بیشتر در چارچوب اصول کلی است و از نظر جزایی قابل انطباق با نظام حقوقی همه کشورها نیست و بر این اساس، قراردادهای استرداد مجرمین و معاهدات بین کشورها بیشتر در جهت همکاری دوجانبه منعقد می‌گردد. بنابراین، انعقاد قراردادهای جدید استرداد مجرمین و ضرورت تجدیدنظر در قراردادهای قبلی که برخی موارد ۵۰ سال از زمان انعقاد آن گذشته است، با تغییر بافت سیاسی کشورها امری مسلم به حساب می‌آید (کریمی، ۱۳۹۰: ۲۰-۲۲).

اما موفقیت یا شکست پلیس کشورها در استرداد مجرمین از طریق اینترپل هم تا حد زیادی به نحوه همکاری و تعامل دولت‌ها با یکدیگر برمی‌گردد. پس می‌توان گفت در زمینه‌ی استرداد مجرمین نیز وظایف اینترپل و وزارت امور خارجه تا حدودی به هم‌پوشانی می‌رسد. برای روشن‌تر شدن بحث، ذکر یک مثال خالی از لطف نخواهد بود.

از مهم‌ترین وظایف اینترپل را می‌توان کشف و انجام تحقیق بر روی جرائم، مبادله اطلاعات و تجربیات در ابعاد مختلف، تعیین هویت اشخاص، ارائه آموزش‌های فنی و تخصصی و به صورت کلی، معاضدت پلیسی و حقوقی در ابعاد بین‌المللی به‌ویژه در زمینه جرائم سازمان‌یافته از قبیل پولشویی دانست. از سوی دیگر، کارکرد اینترپل در استرداد مجرمین

در دو جهت عمده استوار است: نخست، کارکرد اصلی این نهاد به‌عنوان متصدی امر استرداد مجرمین، با همکاری مراجع قضایی، وزارت امور خارجه و سازمان‌های مربوطه نقش مهمی را در امر استرداد بر عهده دارد. به لحاظ آن که امر استرداد بیشتر جنبه سیاسی دارد تا حقوقی، می‌توان گفت اینترپل کشورها از این لحاظ تحت تاثیر حقوق سیاست‌های کشور خود می‌باشند که این امر خود باعث ضعف آن می‌شود. دومین کارکرد اینترپل در استرداد مجرمین، تعامل این نهاد با وزارت امور خارجه است که به طور غیرمستقیم در امر استرداد موثر است. در این راستا، هم‌سو شدن پلیس بین‌الملل ناچا با وزارت امور خارجه نقش مهمی در تسهیل استرداد ایفا می‌کند (کریمی، ۱۳۹۰: ۲۷-۲۸).

در واقع، اینترپل در انجام معاضدت حقوقی بخصوص انجام استرداد نقش مهمی بر عهده دارد. سرعت، دقت و امنیت سه عامل اساسی در انجام معاضدات حقوقی و همچنین، اصول حقوق بشر و اجرای عدالت خواهد بود. امکانات و ظرفیت‌های اینترپل نیز زمینه‌تأمین هرچه بهتر این سه فاکتور را فراهم می‌کند (کریمی، ۱۳۹۰: ۲۰).

۲. جرائم سایبری

شبکه جهانی اینترنت که میلیون‌ها سامانه رایانه‌ای را در کشورهای مختلف با هم مرتبط نموده است، علی‌رغم اینکه فرصت‌های بزرگی را در تمام ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی برای زندگی فراهم آورد است، برای مقاصد مجرمانه نیز از آن استفاده می‌شود. وجود پول‌های الکترونیکی و بانکداری الکترونیک، تبادلات و فروشگاه‌ها و سایر ابزارهای فناوری اطلاعات موجب ظهور نوع جدیدی از جرم به نام جرایم سایبری فراملی شدند که از قابلیت پنهان شدن بالا و سطح افشاء پایین برخوردارند. فضای سایبر، دنیایی جدید با ویژگی‌های عمدتاً منحصربه‌فرد است که دستاورد توسعه و ارتقای فناوری اطلاعاتی و ارتباطی به شمار می‌آید. از این رو، فضای سایبر با تمام قابلیت‌ها و پیچیدگی‌هایش، یک روی تاریک نیز دارد. بدین ترتیب که فناوری مذکور زمینه ارتکاب اعمال مجرمانه بدیع و بسیار پیشرفته‌ای که پیش از این به هیچ‌وجه امکان‌پذیر نبوده را فراهم آورده است (رمضانی و سلطانی، ۱۳۹۵: ۲).

به لحاظ بُعد فراملی این گونه جرایم، توسعه یک سیاست متقابل برای حل مشکلات اصلی باید بخشی از برنامه راهبردی هر کشور در راستای مقابله با جرایم سایبری باشد، زیرا با در نظر گرفتن جهانی شدن این جرم، کاملاً واضح است که هیچ کشور یا نهادی نمی‌تواند با این تهدیدات به طور مستقل برخورد کند. با توجه به آنکه به طور متوسط نیمی از جرایم این حوزه جنبه ملی و مابقی جنبه بین‌المللی دارد و این واقعیت که در حوزه جرایم سایبری، مرز فیزیکی بی‌معناست و از هر نقطه‌ای می‌توان در نقطه دیگر جرمی را مرتکب شد، بنابراین چنین جرایمی به مانند بسیاری از بزه‌کاری‌های کوچک که تنها در حوزه اختیارات پلیس بین‌الملل است، این جرائم جنبه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی بسیاری برای دولت‌ها دارد و در بسیاری از موارد، منافع دولت‌ها و وزارتخانه‌های امور خارجه درگیر این جرایم می‌شود. سازمان اینترپل ظرفیت مناسبی برای مقابله دولت‌ها و وزارتخانه‌های امور خارجه برای مقابله با این جرایم به حساب می‌آیند.

انجام همکاری‌های موثر بین‌المللی یک عنصر مهم و تعیین‌کننده در امر پی‌جویی و مقابله با جرائم سایبری است. به همین منظور، همکاری موثر و سازنده با سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با جرائم، به خصوص سازمان اینترپل که باید موثرتر از گذشته به ایفای نقش خود بپردازد، برای دولت‌ها و وزارتخانه‌های آن‌ها اجتناب‌ناپذیر است. چنانچه تبادل اطلاعات در خصوص جرائم سایبری صورت نپذیرد، عملاً پی‌جویی و مبارزه کامل با جرائم سایبری امکان‌پذیر نخواهد شد، لذا کلیه کشورها باید با محوریت سازمان‌های بین‌المللی به ایجاد سامانه‌های متمرکز اطلاعات جرائم سایبری به منظور تبادل اطلاعات، پاسخگویی به استعلامات متقابل، انجام عملیات‌های مشترک و تبادل اطلاعات و تجربیات اقدام کنند. از این رو، به منظور مبارزه و پی‌جویی این جرائم نیاز است ظرفیت‌سازی لازم در سطح بین‌الملل و پلیس سایبری کشورها صورت پذیرد و سازمان‌های بین‌المللی همچون اینترپل و IGCI رسالت خود را در این راستا به انجام رسانده و به کشورها در تجهیز به دانش و ابزارهای لازم کمک نماید (رمضانی و سلطانی، ۱۳۹۵: ۶).

۳. مبارزه با تروریسم

تروریسم ممکن است به وسیله افراد و گروه‌ها علیه دولت‌ها و یا توسط دولت‌ها و یا با

حمایت آنها علیه گروه‌های خاصی به کار رود. هدف تروریسم، تأثیر گذاردن بر روی انسان‌ها است. به عبارت دیگر، هدف تروریسم ایجاد ترس و بیم در میان مردم است. با استفاده از این روش‌ها، تروریست‌ها روی اهداف واقعی خود (که غالباً حکومت‌ها هستند) فشار می‌آورند تا با خواسته‌های آن‌ها کنار بیایند (گریفیتس و اوکلاگان، ۱۳۸۸: ۵۸۸).

آنچه که امروزه تروریسم را خطرناک‌تر و مبارزه با آن را دشوارتر نموده است، جهانی شدن آن به واسطه استفاده از فناوری‌های پیشرفته ارتباطی و شبکه‌های رایانه‌ای و اینترنتی است. در واقع، تروریست‌ها برای دستیابی به اهداف خود از علوم ارتباطی و تکنولوژی روز استفاده می‌نمایند که این امر سازمان‌های تروریستی را هم در زمینه جذب اعضای جدید و هم از جهت انجام حملات تروریستی خود توانمندتر ساخته است. موفقیت‌های داعش در چند سال اخیر شاهدهی بر این مدعاست (زرنگار و صدیق، ۱۳۹۵: ۱۷۵).

سازمان بین‌المللی پلیس جنایی (اینترپل) از طریق کار گروهی ویژه، فرصتی را برای متخصصان مقابله سازمان با تروریسم فراهم می‌آورد تا به تبادل بهترین روش‌ها به‌علاوه اطلاعات عملیاتی بپردازند و از این طریق، گروه‌های فعال تروریستی و اعضای آنها و همچنین، سلسله‌مراتب سازمانی، روش‌های آموزش عملیات تروریستی، تأمین مالی و عضوگیری مظنونین گروه‌های تروریستی را شناسایی کنند. اینترپل طیف وسیعی از داده‌ها را در مقیاس جهانی، از جمله اطلاعات کلیدی (همچون افراد تحت تعقیب، اثر انگشت و عکس) در اختیار دارد و برای تولید این داده‌ها به ویژه پیرامون اسناد مسافرتی مسروقه یا گم‌شده، از تکنولوژی خاصی در نقاط کنترل مرزی بهره می‌گیرد. این سازمان همچنین در زمینه‌ی هشداردهی پیرامون مظنونین به تروریست و همچنین، تروریست‌های تحت تعقیب هماهنگی‌های لازم را به عمل می‌آورد و به شورای امنیت سازمان ملل در زمینه‌ی اجرایی رژیم تحریم القاعده و طالبان، از طریق ارائه‌ی اطلاعات مربوط به افراد تحت تحریم سازمان ملل به مقامات اجرای قانون در سراسر دنیا، یاری می‌رساند. این سازمان بنا به درخواست دولت‌های عضو و از طریق اعزام تیم‌های واکنش در محل وقوع عملیات تروریستی به دولت‌ها در زمینه‌ی تحقیقات پیرامون عملیات تروریستی یاری می‌رساند (دفتر کمیساری عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد، گزاره برگ شماره ۳۲). این ظرفیت‌ها به شدت برای وزارت امور خارجه دولت‌های

عضو که راهی جز تعقیب این تروریست‌ها از طریق سازمان بین‌المللی پلیس جنایی ندارند، حیاتی است.

۴. بیوتروریسم

بیوتروریسم آزادسازی عمدی ویروس‌ها، باکتری‌ها، سموم یا سایر مواد مضر برای ایجاد بیماری یا مرگ در افراد، حیوانات یا گیاهان است. طرح مقابله با بیوتروریسم اینترپل که با اعطای کمک یک میلیون دلاری بنیاد آلفرداسلون به اینترپل در سال ۲۰۰۴ میلادی آغاز شد، برخلاف طرح‌های دیگر مبارزه با قاچاق تسلیحات اینترپل، جنبه‌ی غالب آموزشی داشته تا عملیاتی و به منظور افزایش آگاهی‌رسانی واحدهای انتظامی ملی در حوزه تهدیدات بیوتروریسم، مقابله با تکثیر و قاچاق تسلیحات بیوتروریسمی، توسعه برنامه‌های آموزشی انتظامی و تقویت اجرای قوانین موجود به عنوان مکمل معاهدات بین‌المللی ادامه یافت (Dezenski, 2009: 2).

در این راستا، واحد تخصصی در مقر اینترپل با مسائل مرتبط با تسلیحات بیولوژیک از جمله قاچاق بین‌المللی آن‌ها می‌پردازد و اینترپل در مارس ۲۰۰۵ اقدام به برگزاری کنفرانس جهانی راجع به پیشگیری از بیوتروریسم به عنوان بزرگ‌ترین کنفرانس انتظامی در جهان تاکنون با حضور ۵۰۰ شرکت‌کننده از ۱۵۵ کشور جهان نموده (Durmaz, 2007: 16) و در سالیان گذشته، کارگاه‌های آموزشی بیوتروریسم را از جمله در آفریقای جنوبی (نوامبر ۲۰۰۵)، سنگاپور (مارس ۲۰۰۶)، شیلی (جولای ۲۰۰۶)، اوکراین (نوامبر ۲۰۰۷) و عمان (مارس ۲۰۰۷) برقرار نموده است. در چارچوب برنامه پیشگیری از بیوتروریسم، اینترپل اقدام به اجرای طرح‌هایی هم‌چون «طرح کیف‌دهی بیولوژیکی» به منظور ترغیب دولت‌ها و واحدهای انتظامی به تعیین مجازات معین قانونی و ردیابی هرگونه انتقال، مالکیت و انتقال غیرقانونی عوامل و مواد سمی بیولوژیکی نموده است (Garriott, 2013: 32).

۵. جرائم سبز

جرم سبز، حوزه‌ای نوین از جرایم به شمار می‌رود و نقشی اساسی در محیط پیرامونی و

زیست انسان دارد. نظام‌های قضائی جنایی و حقوق جنایی تا حدودی برای مشکلات خاص و ویژگی‌های تخلفات و قربانی‌سازی‌های محیط‌زیستی مناسب نیستند، زیرا آنها تلاش دارند فرآیندهای عدالت قضائی برای مشکل متخلفان فردی (و نه شرکتی) و گروه‌های کوچک را پیگیری کنند. در مقابل، جرم‌شناسان سبز اغلب با فعالیت‌های شرکت‌ها، قربانی‌سازی گروه‌های بزرگی از مردم (تحت تاثیر روندی از جرم‌شناسی سبز که کمتر انسان‌محور است) با تاثیر آن‌ها بر حیوانات و خود زیست‌بوم درگیر هستند. در مثال اخیر، اگرچه حقوق جنایی در بسیاری از حوزه‌های قضائی بسط یافته است تا قربانیان غیرانسانی را در برگیرد (مثال‌های بدیهی شامل قوانین ضدقاچاق و حفاظت از حیوانات می‌شود)، برخورد آسیب‌رسان با حیوانات و دیگر جنبه‌های جرم سبزی می‌تواند اغلب در حوزه خاکستری قانون قرار گیرد (بیابانی، ۱۳۹۹: ۱).

تفاوت جرایم سبزی با جرایم عادی را با توجه به سه شاخص نمایان می‌شود: شاخص اول، کثرت بزه‌دیدگان سبزی است. برخلاف بزه‌های متعارف که به‌طور معمول بزه‌دیدگان اندک و معینی دارند، بزه‌های زیست‌محیطی قربانیان بی‌شماری بر جای می‌گذارند. شاخص دوم، تنوع بزه‌دیدگان جرایم سبزی است. برخلاف جرایم متعارف که انسان‌ها به‌عنوان بزه‌دیده معرفی می‌شوند، در بزه‌های زیست‌محیطی به جهت پیوستگی اکوسیستم، چنانچه بخشی از آن مورد تعرض قرار گیرد، سایر بخش‌ها نیز بزه‌دیده واقع می‌شوند (شاملو و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۲).

اما جرایم سبزی چگونه با پلیس بین‌الملل (اینترپل) مرتبط می‌شوند؟ جواب این سوال علاوه بر دو شاخص قبل، در شاخص سوم پررنگ‌تر است. شاخص سوم، وسعت بزه‌دیدگان است. این بدان معناست که جرایم سبزی به قلمروهای حاکمیتی کشورها محدود نبوده و فرامرزی شده است، مانند تجارت گونه‌های جانوری و گیاهی نادر یا انتقال غیرقانونی مواد پرتوزا و خطرناک (وایت، ۱۳۹۴: ۱۳).

با توجه به آنکه اولاً، بخش قابل‌توجهی از جرائم سبزی در عرصه بین‌المللی به وقوع می‌پیوندد و ثانیاً، دولت‌ها تعهدات بین‌المللی بسیاری برای حفظ محیط‌زیست دارند. افزایش همکاری نهادهای دولتی مثل وزارت امور خارجه و پلیس بین‌الملل در حوزه جرایم سبزی اجتناب‌ناپذیر

بوده و وزارت خارجه می‌تواند با کمک پتانسیل‌های پلیس بین‌الملل اقدامات و همکاری‌های اثربخشی را تجربه کند.

۶. دیپلماسی انتظامی

دیپلماسی پلیسی یکی از اشکال جدید و مهم دیپلماسی در زمینه همکاری امنیتی بین کشورها محسوب می‌شود که در آن، پلیس بین‌الملل نقش محوری و پررنگی ایفا می‌کند. مقام‌های امنیتی کشورها به منظور مقابله با تهدیدهای امنیتی ذکر شده، با استفاده از عنصر پلیس در مذاکرات و گفت‌وگوهای امنیتی بین دولت‌ها، به افزایش همکاری و تقویت همگرایی امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی و تبادل تجربه‌های پلیسی از طریق مذاکره و دیپلماسی، مانند دیپلماسی رسمی به شکل چندجانبه و دوجانبه، در قالب سازمان‌ها و موافقت‌نامه‌های مربوطه پرداخته‌اند که چنین فرایندی به شکل‌گیری الگوی جدیدی از دیپلماسی در عرصه امنیت بین‌الملل در قالب دیپلماسی پلیس محور انجامیده است (سجادپور و آخشی، ۱۳۹۷: ۸۹-۹۰).

دیپلماسی پلیسی در موضوع مقابله با تهدیدهای امنیتی غیرسننتی باعث افزایش همکاری‌های امنیتی بین کشورها شده تا ضمن کاهش آسیب‌پذیری آن‌ها، موجب افزایش توان ملی دولت‌ها در تأمین امنیت شهروندان خود به‌منظور مقابله با تهدیدهای امنیتی نوین شود. پلیس به دنبال مبادله برنامه‌هایی برای اجرایی کردن قانون در کشورهای مختلف به شکل آموزش‌های همه‌جانبه، انتقال منابع آموزشی و تجربه‌های مشترک به منظور تقویت امنیت عمومی در هر منطقه از جهان است.

به عبارت ساده‌تر، دیپلماسی انتظامی به آن بخش از دیپلماسی که ارتباط میان پلیس یک کشور با پلیس دیگر کشورها و سازمان جهانی اینترپل را در بر می‌گیرد، اطلاق می‌شود. به طور کلی، دیپلماسی پلیسی به تعاملات خواسته یا ناخواسته‌ای گفته می‌شود که بین دو یا چند نهاد پلیسی (شامل سازمان‌های دولتی و خصوصی) با هدف اشتراک اطلاعات جنایی، انجام تحقیقات و نهایتاً، توقیف مظنون‌ها صورت می‌گیرد.

لذا، همکاری بین‌المللی پلیس حرکتی است که طی آن، اطلاعات جنایی در سطح ملی و

مرزهای جغرافیایی به اشتراک گذاشته می‌شود (رمضانی و سلطانی، ۱۳۹۵: ۲۵). بر اساس این تعریف، کارگزار دیپلماسی انتظامی پلیس، و اهداف دیپلماسی انتظامی، اهداف پلیسی خواهد بود. در ادامه این پژوهش، به تفصیل به بررسی این موارد می‌پردازیم.

ث: اهداف دیپلماسی انتظامی

اهداف دیپلماسی انتظامی را می‌توان ذیل چهار هدف کلی مورد دسته‌بندی کرد:

۱. ارتقای توان اطلاعاتی و عملیاتی

دیپلماسی انتظامی سبب می‌شود پلیس از طریق سامانه‌های ارتباطی به پایگاه‌های اطلاعاتی اینترنتی و حتی دیگر کشورها دسترسی پیدا کرده و از اطلاعات موجود در زمینه تحقیقات جنایی و کشف و پیشگیری از وقوع جرم بهره گیرد. دبیرخانه‌ی کل اینترنتی اقدام به گسترش پایگاه‌های اطلاعاتی جهانی نموده که این پایگاه‌ها حاوی اطلاعات کلیدی مانند اسامی مجرمین، افراد تحت تعقیب، اثر انگشت، تصویرها، مشخصات «دی‌ان‌ای» افراد، اسناد مسافرتی مفقوده و مسروقه و اعلان‌های اینترنتی است و اینترنتی امکان دسترسی به این پایگاه‌های اطلاعاتی را برای تمامی اعضای خود فراهم نموده تا با چینی‌س اطلاعات در کنار هم، تحقیقات جنایی را تسهیل کرده و به سرانجام برسانند.

۲. جلب معاضدت حقوقی و پلیسی بین‌المللی

یکی از مهم‌ترین اهداف دیپلماسی انتظامی، کسب معاضدت‌های حقوقی و پلیسی از کشورهای دیگر است. در واقع، هدف از دیپلماسی انتظامی، جلب همکاری کشورها به منظور مبارزه با جرایم بین‌المللی و برقراری نظم و امنیت عمومی می‌باشد. با وجود تفاوت‌های حاکم بر ساختارهای داخلی کشورهای مختلف، حساسیت دولت‌ها به اصول حاکمیتی خود، تمایل کشورها در حفظ منافع مشترک در سطوح ملی و بین‌المللی، جامعه جهانی را به انجام معاضدت حقوقی و پلیسی بیش‌ازپیش تشویق می‌کند.

۳. ارتقای آموزش‌های نظامی و انتظامی

در دیپلماسی انتظامی، اهداف متنوعی برای کشورها وجود دارد. یکی از این اهداف را می‌توان تبادل آموزش‌های نظامی و انتظامی بین کشورها به حساب آورد. این مسأله می‌تواند موجب تبادل اطلاعات و بینش انتظامی بین دو کشور شده و نیروهای پلیس کشورهای مختلف را با جدیدترین تاکتیک‌ها، تجهیزات و فن‌آوری‌های نوظهور در حوزه انتظامی آشنا کند.

۴. کسب پرستیژ و ارتقای جایگاه بین‌المللی

بسط و گسترش دیپلماسی انتظامی کشور، در چارچوب همکاری با کشورها، به کسب پرستیژ و ارتقای جایگاه بین‌المللی می‌انجامد. کشورهایی مثل آلمان و ژاپن با گسترش دیپلماسی انتظامی و شرکت در مأموریت‌های بین‌المللی، همکاری‌های آموزشی و کمک‌رسانی در موارد بلاای طبیعی، موفق به کسب پرستیژ و جایگاه برجسته بین‌المللی برای کشور خود شده‌اند.

گفتار ششم: عوامل مؤثر بر دیپلماسی انتظامی جمهوری اسلامی ایران

موقعیت و شرایط منحصر به فرد ژئوپلیتیک، ژئواستراتژیک و ژئواکونومیک از جمله متغیرهای مستقل محسوب می‌شوند که تأثیر چشمگیری بر روابط دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران دارند. بر همین اساس، از جمله متغیرهایی که می‌توان بر اساس آن، دیپلماسی انتظامی جمهوری اسلامی ایران را الگوسازی کرد، عبارت هستند از:

۱. فرهنگ و مذهب

از نظر فرهنگی و اعتقادی، ایران در مرکزیت جهان اسلام قرار گرفته است. برخورداری از تاریخ و تمدن کهن با غنای فرهنگ اسلامی و دینی و وجود آثار تاریخی مناسب در کشور ایران و قابلیت صدور کالاهای فرهنگی و دینی به فراسوی مرزها در جهان اسلام، به ایران جایگاه ویژه‌ای جهت نفوذ فرهنگی تمدنی در جهان اسلام می‌بخشد. ایران توانسته است بعد از پیروزی انقلاب، خود را به عنوان یکی از کشورهای قدرتمند جهان اسلام معرفی کند

و خود را به ام‌القرایی سیاسی جهان اسلام نزدیک کند (کریمی، ۱۳۹۴: ۱۲). بر این اساس، دیپلماسی انتظامی کشور باید در ادامه منویات انقلاب اسلامی ایران و با توجه به ملزومات دینی و فرهنگی آن ترسیم گردد.

۲. موقعیت جغرافیایی

ایران در چهارراه بین اروپا، خاورمیانه و آسیا واقع شده است و تقریباً ۹۰۰۰ کیلومتر مرز دریایی و زمینی با چندین کشور در هر منطقه دارد. این موقعیت جغرافیایی برای گروه‌های سازمان‌یافته جنایی که مایل به انجام عملیات قاچاق به داخل یا در سراسر آن مناطق هستند، جذاب است. لذا، توجه به ویژگی‌های خاص جغرافیایی، در ترسیم الگوی دیپلماسی انتظامی کشور امری ضروری است.

۳. نظام سیاسی

ویژگی‌های منحصربه‌فرد نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران بر پایه مردم‌سالاری دینی، شرایط و الزامات خاصی را در پیشبرد انواع دیپلماسی، از جمله دیپلماسی انتظامی ایجاد می‌کند. بر این اساس، دیپلماسی انتظامی باید در چارچوب نظام سیاسی کشور ترسیم شود. لذا، الگوبرداری صرف از رویکرد دیپلماسی انتظامی دیگر کشورها قابل قبول و کارآمد به نظر نمی‌رسد.

ج: الزامات دیپلماسی انتظامی

دیپلماسی انتظامی موفق مستلزم توجه به موارد زیر است:

۱. پرهیز از سیاست‌زدگی

هرچند براساس تعاریف ارائه شده، موضوع سیاست در تمام شئون زندگی اجتماعی و فردی دخیل می‌باشد، لیکن دخالت امور سیاسی در جریان فرآیند دیپلماسی انتظامی علاوه بر تخفیف توان داخلی، منجر به تنزل وجه بین‌المللی پلیس می‌شود.

به نظر اکثر کارشناسان، استفاده از ظرفیت‌های پلیسی بین‌المللی برای نیل به اهداف سیاسی سبب مخدوش شدن چهره پلیس در مجامع بین‌المللی می‌شود. سوءاستفاده حکومت‌ها از اعلانات اینترپل برای تعقیب روزنامه‌نگاران و فعالان سیاسی علاوه بر تخریب وجهه پلیس، سبب کاهش ظرفیت همکاری دیپلماتیک برای دستیابی به اهداف اصلی در بلندمدت می‌شود.

۲. هماهنگی و همکاری

همکاری و هماهنگی سایر دستگاه‌های اطلاعاتی، امنیتی و دیپلماتیک با پلیس بین‌الملل برای تحقق دیپلماسی انتظامی موفق ضروری به نظر می‌رسد. همکاری و هماهنگی میان دستگاه‌ها علاوه بر ارتقای توان اطلاعاتی و عملیاتی، سبب یکپارچگی و تسریع در اقدامات می‌شود و شانس موفقیت نیز بیشتر می‌گردد.

در ج.ا.ایران برای دستیابی به هماهنگی و همکاری متعالی، ایجاد «جامعه یکپارچه اطلاعاتی» با محوریت پلیس بین‌الملل ناجا با در نظر گرفتن گستردگی حوزه جرائم پیشنهاد می‌گردد. برگزاری جلسات منظم با حضور نمایندگان از وزارت امور خارجه، وزارت کشور، ستاد مبارزه با مواد مخدر، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، گمرک، سازمان میراث فرهنگی، سازمان حفاظت محیط‌زیست، دستگاه‌های امنیتی و دیگر دستگاه‌های مرتبط می‌تواند به یکپارچگی و هماهنگی در دیپلماسی انتظامی بینجامد.

۳. رهبری یکپارچه

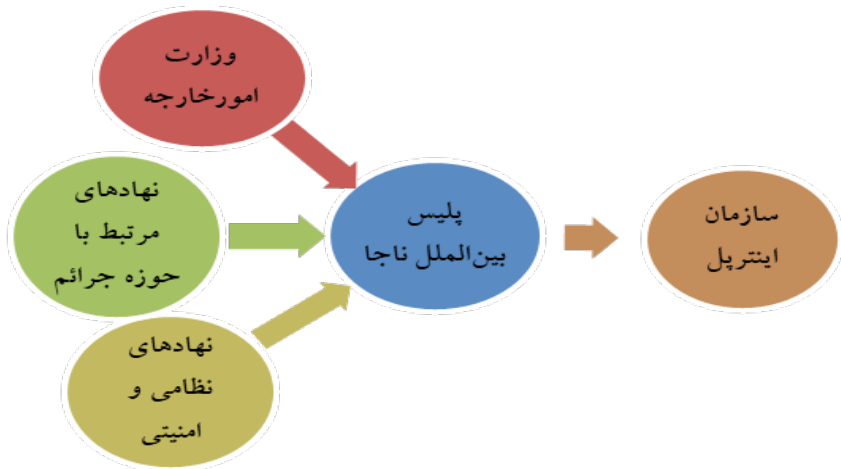
لزوم هدایت یکپارچه دیپلماسی نیاز به توضیح و ارائه دلیل چندانی ندارد و اهمیت آن پرواضح است. در حوزه دیپلماسی انتظامی نیز ضروری به نظر می‌رسد سایر دستگاه‌های دیپلماتیک، انتظامی و نظامی تحت رهبری و هدایت یک دستگاه هدایت و سازماندهی شوند، که این دستگاه، پلیس بین‌الملل ناجا است. در واقع، پلیس بین‌الملل ناجا نوک پیکان دیپلماسی انتظامی کشور است و انتظار می‌رود سایر دستگاه‌ها از جمله وزارت امور خارجه به عنوان متولی سیاست خارجی کشور در هماهنگی و تعامل با پلیس بین‌الملل ناجا عمل کند.

نتیجه‌گیری

دیپلماسی، ابزاری است که سیاست‌مداران سده‌ها آن را به کار گرفته‌اند. دیپلماسی همان علم فن و هنر گفتگو است. گفتمانی که طرفین بپذیرند می‌تواند هر دو برنده باشند. در روابط بین‌الملل، دیپلماسی یکی از کارآمدترین ابزارها برای رسیدن به منافع ملی شناخته می‌شود. با افزایش نقش سازمان‌های غیردولتی در نظام بین‌الملل و تأثیرگذاری آنها برای دستیابی به منافع ملی کشورهای متبوعشان، دیپلماسی نیز از سوی آنها به مثابه ابزاری موثر برای کسب منافع کشورها شناخته شد. در سال‌های اخیر، دیپلماسی انتظامی به عنوان یکی از انواع دیپلماسی نمود یافت. اصلی‌ترین مؤلفه در دیپلماسی انتظامی، حضور بازیگران انتظامی در فرآیند مذاکرات است. دیپلماسی انتظامی، کانال ارتباطی است که در آن، از ظرفیت‌های انتظامی سایر کشورها استفاده می‌شود. در دیپلماسی انتظامی، اعتمادسازی هم می‌تواند هدف مورد نظر باشد و هم ابزاری لازم برای هدف غایی دیگر که همانا همکاری میان دولت‌هاست. جمهوری اسلامی ایران نیز با به رسمیت شناختن این مطلب که برای تقویت همکاری‌های بین‌المللی باید عرصه‌هایی فراتر از عرصه‌های موجود در دیپلماسی سنتی را جستجو کرد، پا به مرحله حساسی از تصمیم‌گیری گذاشته است.

برای بهره‌مندی حداکثری از مواهب همکاری‌های پلیسی و انتظامی، اهمیت و ضرورت هماهنگی و همکاری گسترده وزارت خارجه و پلیس بین‌الملل ناجا بیش از پیش به نظر می‌آید. در واقع، وزارت امور خارجه به عنوان راهبر اصلی دیپلماسی سنتی و پلیس بین‌الملل ناجا به عنوان راهبر اصلی دیپلماسی انتظامی کشور مستعد همکاری و هم‌افزایی بیشتر برای کسب منافع مشترک هستند.

مدل همکاری وزارت امور خارجه، پلیس بین‌الملل ناجا و سازمان اینترپل

با توجه به آنچه در طول این مقاله مورد بررسی قرار گرفت، پلیس بین‌الملل ناجا حلقه اتصال دستگاه‌های نظامی، انتظامی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران با سازمان اینترپل است. در واقع، پلیس بین‌الملل ناجا به عنوان متولی دیپلماسی انتظامی به هماهنگی و اجرای تصمیمات در محیط بین‌المللی می‌پردازد.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران، از عزیزانی که در فرآیند ویراستاری ادبی و صفحه‌آرایی این مقاله همکاری و راهنمایی داشتند، کمال تشکر و امتنان را دارند.

منابع:

- آقایی، داوود (۱۳۹۴). سازمان‌های بین‌المللی، تهران: سرای عدالت، چاپ دوازدهم.
- الهویی نظری، حمید (۱۳۹۲). حقوق بین‌الملل عمومی، تهران: نشر دادگستر.
- امیری، ندا؛ جباری، منصور (۱۳۹۴). «راهکار اصلاح خلاء جایگاه پلیس در ارتباط نهادهای ملی و بین‌المللی در قوانین پولشویی ایران». فصلنامه مطالعات بین‌المللی پلیس. سال ششم. شماره ۲۲.
- بیابانی، غلام‌حسین؛ عصار، محمدتقی و مظفری، افسانه (۱۳۹۵). «شفافیت رسانه‌ای در مقابله با فساد و جرم سازمان یافته»، فصلنامه رسانه، دوره ۲۷، شماره ۴.
- بیات، سعید؛ پیرعلی، علی‌رضا. «جرائم سازمان یافته ملی و نقش اینترنتیل در مقابله با آن»، فصلنامه مطالعات بین‌المللی پلیس، شماره ۴.
- تیبایجوکا، آنا کاجومولو (۱۳۹۴). سیاست‌های کاهش جرم و خشونت شهری، ترجمه رضاعلی محسنی، مازندران: دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی مازندران.
- جلالی، مهدی؛ سعیدزاده، حمیدرضا (۱۳۹۱). «سترداد مجرمان و جرائم سازمان یافته‌ی بین‌المللی با تاکید بر دیدگاه جمهوری اسلامی ایران»، دوره ۳، شماره ۱۰.
- جوادنیکانی، حسن؛ حسینی، محمدرضا؛ شیرزاد، هادی و امینیان، بهادر (۱۳۹۸). «ظرفیت‌های سازمان اینترنتیل در مبارزه با جرایم و مجرمین توسط پلیس بین‌الملل ناجا»، دانش انتظامی سال بیست و یکم، زمستان، شماره ۴ (پیاپی ۸۵).
- جی.مارتا، راسل سیلور (۱۳۹۳). مبانی حقوقی اینترنتیل، ترجمه حمیدرضا شعبانی فرد، تهران: نشر سازمان عقیدتی ناجا.
- رمضان‌ی، حسین؛ سلطانی، فخرالدین (۱۳۹۵). «نقش دیپلماسی سازمان اینترنتیل در مقابله با جرایم سایبری بین‌المللی»، اولین همایش ملی آینده‌پژوهی، علوم انسانی و امنیت اجتماعی.
- رمضان‌ی، حسین؛ سلطانی، فخرالدین (۱۳۹۵). نقش دیپلماسی پلیس سازمان اینترنتیل در مقابله با جرایم سایبری بین‌المللی و تأثیر آن بر همکاری‌های بین‌المللی، قم: نشر ائمه.
- زرنگار، احسان (۱۳۹۶). «نقش اینترنتیل در تأمین امنیت بین‌الملل و تحقق کیفری با

تأکید بر نحوه تعامل آن با پلیس بین‌الملل ناجا»، تهران: سازمان تحقیقات و پژوهش‌های ناجا.

- زرنگار، احسان؛ صدیق، میرابراهیم (۱۳۹۶). «نقش اینترنتی در مبارزه با جرائم بین‌المللی و تحکیم امنیت جهانی»، فصلنامه مطالعات بین‌المللی پلیس، سال هفتم، شماره ۳۲.

- سجادی‌پور، سیدمحمد کاظم؛ آخشی، مسعود (۱۳۹۷). «اهداف و کارکردهای دیپلماسی پلیس محور»، فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا، شماره نهم.

- شهیازی، مهدی (۱۳۹۵). «بررسی کنوانسیون پالمو و نقش آن در مأموریت‌های سازمان جهانی اینترنتی»، پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد حقوق گرایش حقوق بین‌الملل. دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

- ظریف، محمدجواد؛ سجادی‌پور، سیدمحمد کاظم (۱۳۸۹). دیپلماسی چندجانبه: نظریه و عملکرد سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.

- فروغی، فضل‌الله؛ میرزایی، محمد (۱۳۹۴). «معاضدت‌های حقوقی و پلیسی در مقابل جرایم فراملی با تأکید بر نقش اینترنتی»، علوم اجتماعی: کارآگاه، علمی ترویجی، شماره ۳۰. - کریمی، انوشیروان (۱۳۹۰). نقش اینترنتی در انجام معاضدت حقوقی و پلیسی در راستای استرداد مجرمین، علوم اجتماعی: مطالعات بین‌المللی پلیس. شماره ۶.

- کریمی، محمدرضا؛ بیابانی، غلام‌حسین (۱۳۸۷). «اینترنتی و نقش آن در استرداد مجرمان»، علوم سیاسی: اطلاعات سیاسی اقتصادی، شماره ۲۵۸.

- موسوی‌فرد، محمدرضا (۱۳۹۲). حقوق سازمان‌های بین‌المللی، تهران: انتشارات زانا.

- موسی‌زاده، رضا (۱۳۸۹). سازمان‌های بین‌المللی، چاپ شانزدهم، تهران: میزان.

- نظری، سولماز (۱۳۸۱). آشنایی با پلیس بین‌الملل، سال اول شماره سوم، زمستان.

- وایت، راب (۱۳۹۴). جرایم زیست‌محیطی فراملی؛ به سوی جرم‌شناسی جهان‌بوم، تهران: روناس.

- یزدان‌فام، محمود (۱۳۸۸). «جهانی‌شدن، امنیت و پلیس»، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۱۲.

منابع لاتین:

- Abadinsky, Howard (2000). **Organized Crime**, Belmont, Wadsworth.
- Deleuze, Gilles & Felix Guattari (2015). **A Thousand Plateaus: A Critical Introduction and Guide**, Edinburgh University Press.
- Dezenski, Elaine (2009). “**Dealing with Illicit Human Trafficking and Smuggling of Arms, Drugs, and WMD Materials in Afghanistan And Other Areas at Risk**”: <http://www.csdr.org/2009book/dezenski.html>.
- Durmaz, Huseyin (2007). “**Understanding and Responding to Terrorism**”, IOS Press.
- Eoghan, Casey (2001). **Digital Evidence and Computer Crime**, First Edition.
- Garland, David (2012). “**Punishment and Social Solidarity**”, The SAGE Handbook of Punishment and Society, SAGE.
- Interpol (2007). **Annual Report**, At Retrieved:
<https://www.interpol.int/Resources/Documents#Annual-Reports>
- Interpol (2017). **Annual Report**, At Retrieved:
<https://www.interpol.int/Resources/Documents#Annual-Reports>